

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji

<https://poszukiwania.ipn.gov.pl/bbp/aktualnosci/19630,Otwarcie-wystawy-IPN-Ostaszkow-skrzynka-pocztowa-nr-37.html>
2022-05-25, 18:35

Otwarcie wystawy IPN „Ostaszków, skrzynka pocztowa nr 37”

Ekspozycja Instytutu Pamięci Narodowej jest poświęcona losom obywateli polskich uwięzionych w obozie specjalnym NKWD w Ostaszkanie i zgładzonych w ramach zbrodni katyńskiej. Na 14 planszach przedstawiono historię ich pobytu w obozie, zakończoną ich śmiercią w Twerze, wykorzystując do tego cytaty ze źródeł polskich i sowieckich.

Tytuł wystawy – Ostaszków, skrzynka pocztowa 37 – nawiązuje do konkretnego miejsca, monasteru – Pustelni Niłowo-Stołobieńskiej, w którym zorganizowano jeden z obozów specjalnych NKWD. Na taki adres do wiosny 1940 r. przychodziły listy od rodzin do uwięzionych tam obywateli polskich. Tam też, w specjalnie przygotowanym pomieszczeniu, miała stanąć wystawa, stając się częścią klasztornego muzeum. Niestety, zamiar umieszczenia wystawy w murach ostaszkańskiego monasteru nie został zrealizowany. Władze klasztoru wycofały się z wcześniejszych obietnic. Być może kiedyś przyjdzie taki czas, że uda się powrócić do tego planu. Jednak obecnie tym istotniejsza jest możliwość prezentacji ekspozycji w innych miejscach w imię pamięci o ponad sześciu tysiącach obywateli polskich, więzionych w Ostaszkanie i zamordowanych w Kalininie.

Dwujęzyczność wystawy (teksty polski i rosyjski) pozwala zwiedzającemu na zapoznanie się z dokumentami sowieckimi w ich oryginalnym brzmieniu. Komentarz

odautorski sprowadzony jest do niezbędnego minimum, by umożliwić nieznającemu historii Polski odbiorcy zorientowanie się w faktach tworzących tło historyczne. Realia pobytu w obozie są zilustrowane zdjęciami wydobytych z dołów śmierci w Miednoje przedmiotami ze zbiorów Muzeum Katyńskiego.

Na panelach widnieją zdjęcia ofiar zbrodni, dobrane tak, by tworzyły iluzję kontaktu wzrokowego z oglądającym wystawę. Wrażenie przecinających się rzeczywistości pogłębia także fakt, że panele odbijają postać zwiedzającego. Symboliczną rolę sarkofagu odgrywa skrzynia z podświetlonym mundurem polskiego policjanta. Charakter wystawy podkreśla ścieżka dźwiękowa – siedmiogodzinna lista więźniów Ostaszkowa, zamordowanych w Twerze w ramach zbrodni katyńskiej.

Scenariusz wystawy: dr Ewa Kowalska i Kamila Sachnowska
Współpraca: Sergiusz Kaźmierczuk, dr Marek Kozubel
Koncepcja plastyczna: Jarosław Kłaput/Kłaput Project
Ścieżka dźwiękowa: Tomasz Szuran
Współpraca: Piotr Łapiński

Otwarcie wystawy: 13 kwietnia 2022 r. o godz. 12:00,
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Przygotowaną ekspozycję będzie można zwiedzać do końca roku.

Katyń – to symbol sowieckiego mordu i miejsce pochówku polskich oficerów, przedstawicieli ponad czterdziestu profesji inteligencji polskiej, wezwanej do obrony ojczyzny w 1939 r. W słowie „Katyń” zawiera się pamięć o ofiarach decyzji Biura Politycznego KC WKP(b) z 5 marca 1940 r. Część zamordowanych zdołano odnaleźć i dokonać pochówku ich szczątków na polskich cmentarzach wojennych w Katyniu, Charkowie,

Miednoje oraz Bykowni. Należy zaznaczyć, że Polski Cmentarz Wojenny w Miednoje jest największym na świecie miejscem pochówku osób służących prawu w II Rzeczypospolitej, zwłaszcza policjantów, z których niemal wszyscy po zatrzymaniu, niezależnie od stopni, zostali zamordowani zgodnie z decyzją katyńską.

Choć minęło ponad osiemdziesiąt lat od zbrodni, nadal jesteśmy dalecy od pełnego ujawnienia prawdy o dokonanym mordzie. Nie znamy wielu dokumentów wytworzonych przez władze sowieckie, nie zostały stronie polskiej przekazane pełne spisy ofiar, nie wskazano wszystkich miejsc ukrycia ich szczątków. Z upływem lat coraz głośniej kwestionuje się prawdziwość dokumentów dotąd odnalezionych w archiwach rosyjskich. Zapomina się o uchwale Biura Politycznego KC KPZS z 7 kwietnia 1990 r., w której „Strona sowiecka, wyrażając głęboki żal w związku z tragedią katyńską, oświadcza, że stanowiła ona jedno z najcięższych przestępstw stalinizmu”.

Obecnie nie jest możliwa prezentacja w Rosji wystaw cytujących ujawnione dokumenty wytworzone przez władze sowieckie. Usiłuje się negować prawdę o tragicznym losie obywateli państwa polskiego, więzionych w monastyrach w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie, które zostały przekształcone w obozy specjalne NKWD. Pomija się milczeniem złożone przez Instytut Pamięci Narodowej - Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wnioski o udostępnienie dokumentów dotyczących dokonanej przez NKWD zbrodni oraz

możliwości przeprowadzenia prac poszukiwawczych i ekshumacyjnych szczątków obywateli polskich, aby następnie dokonać ich godnego pochówku.

Walka o prawdę trwa. Jej odzwierciedleniem jest wystawa „Ostaszków, skrzynka pocztowa nr 37”, która miała stanąć w monastyrze – Pustelni Niłowo-Stołobieńskiej. Przez pryzmat dokumentów sowieckich, listów ofiar i pamiątek tych nielicznych, którzy przeżyli, pokazuje ona tragiczny los obywateli polskich, więzionych na wyspie jeziora Seliger. Przemawiając językiem katów i ofiar, w sposób jednoznaczny wskazuje na sprawstwo zbrodni. Przez wspomnienie o losie rodzin ofiar, deportowanych w głąb sowieckiej Rosji, pokazuje, że okupanci, skazując je na powolne konanie, chcieli też zgładzić pamięć o zamordowanych. Pamięci jednak nie udało się zgładzić. Wystawa obnaża chęć zakłamania prawdy i uczy, pokazując los pokolenia lat trzydziestych i czterdziestych XX w., że niepodległość państwa i wolność jego obywateli nie są dane na zawsze, lecz zadane – Polskę wolną i niepodległą należy nieustannie strzec i prosić, tak jak ostaszkowscy jeńcy „o dar wielkiego serca, jasnego umysłu dla przewodników narodu” (Modlitwa odmawiana przez uwięzionych, napisana przez zamordowanego w Kalininie ks. płk. Czesława Wojtyniaka [w:] Inwentarz dokumentów katyńskich przechowywanych w Kurii Metropolitalnej w Krakowie, oprac. S.M. Jankowski, A. Roliński, Kraków 2002).

Wstęp dr. Karola Nawrockiego, prezesa

Instytutu Pamięię Narodowej,
do katalogu wystawy „Ostaszków,
skrzynka pocztowa nr 37”

wystawa 2

Kalendarium Prac
Rok 2003
Rok 2006
Rok 2007
Rok 2008
Rok 2009
Rok 2011
Rok 2012
Rok 2013
Rok 2014
Rok 2015
Rok 2016
Rok 2017
Rok 2018
Rok 2019
Rok 2020
Rok 2021
Rok 2022